

ХАҢЬАТ 1951 СЫЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

БОЛТОНОҶО – ТҮМСҮҮ ҲҲҲАҶА

Томороон тынгыныбыт ааһан Салабыт сүргүгэр үгэр куйаас сатынылаата, хонкуу сибээси арааһынан чалгыйда, күрүгэй чычычаат тырбынныгы ылааата, кэрэ кыыл чоруйбан дьаххоото... Ама дуу, сата кийитигэр мантан оройук үөрүүгүзэс кэн баар үлүө? Күүсэбэ ирээминэ, тынгыны кыһыны элэһэс туорабыт үөрүүбүтүгэр аһардыһарбыт албаата, алмаһардыбыт бааһыда, хаан-үрүү дьон тыһыһыда үлээтэ.

Бу тэмцээн үзэс бичлэгийнхэн саха дэон
ынхынх ынхан уруудуудлар-айхалынхынх
Улууспугутар бэс ынхын 14 күнүтэн саман
сайнхынх нүсөр үрүг тунах ынхынхтар
сайданналар. Анхынх курдук сөрүүн тэли-
лах, ной салынхынх бэс ынхын 16 күнүг
линхынх, суруйаачы, артынх түүлбэлэн
үсэжэбт Болонго сиритэр шөфүтэх тэри-
тэр кыттынхынх Түмүү ынхынх ынхынх
Манна бичит тэригэбт элэнх мөхтөөх
кыттынхынх ынхын.

Ыйымактан ордук атын бырааныннык ытпалышбет буолан, Ыйыхтыыр сир дин аантаммыт кэре сирэ тэрэһин буола. Ыйыхы даганы Ыйыаха аанамыт үтүө дейдү. Таатта үрөх сыйыыллан ааһар, мас-от бастына үүмүт, сибээни кэрэтэ ыһылыбыт, айылык кээнэ буолар күрэхтэһиллэрэ көрөчүлүрү аанаа күтүк сир кытта тахсар аанамыт курдук сиздэрэй сир. Болтоно иһилиһиэн шөптөххө тэригэллэрээн "Россельхозбанк" (сал В.В.Макарова), Пенсинай управление (сал В.С.Христофорова), "Арчы" илгэр-үрөтөр киил (сал М.Н.Корактин), улустастары Дарыыстаах буолуу киил (сал Н.Н.Шестаков) уонна "Сага олох" РИХ ГП (сал А.А.Захаров) буолаллар.

Ыһыахтар сиргэ көрүгүгэ Далбар Хотуу тар арыҥыгах саламаатынан, алааһынан ийэ х тутан көрсүтүлэр. Өл ылбыт ылбыттар ыһыах дьонун кытта ээрдэлээн сабылалар. Ыһыах дини өр көрсүбөтөх догу көрүлүшкөр, сүтэрсимбиттэри булуһунанарар үтүөлөхх буоллаа. Бу күн дойдуларыттан төһөн атын сиргэ алохсуйбуттар, биригэ үөрэхөөттэр, үлэллөөттэр, ылалыы олохбуттар көрсүһөн нэх-нэм буолдулар. Огоуруу, ылаатан, ыраатан кэрэгэ тардыһарыттан илэ төһөхх үөрдүлэр.

Ыйыых тарыхчылар парааттарыттан садалаа эа. Ол кэниэ үтүө дьыл тохойорутар, сүөһү-ас; дьон-сэргэ этэнтэ буоларыгар аһааһыт, аһыс тылардаах аал уоту аһаһы сирэ-тух ха оноһуллуна. Сыл устата үлэ-лэмээт үлэ э, ситиһиллэбит үөрөх аһыһына, чистээнэ. Нэһиикэ баһылыта Н.Н.Попов, ылдыгыта, оһон, дьонун-сэргэтин куоһа үктэниэ үө; үүлээн кэминээн итинник, истэниик ээри ылэзэ, бастын үлэ-лэмээтир, үөрэхтэктэри э наһараадалаата. Бу күн Та-аттар аһан э, ын ыһык-мааны ылдыт бу-олбут С.А.Нонд, родоо аһынан "Бигос" Кэ-тэ кыһатын ген эрэлэний директора А.В.Его-ров уонна кылдыбынай редактор В.Н.Луки-шев эрэллэктиттэр, тарытэ бэриэмээтэни олохтоох оһурула, Ыйылыты ыһурукута Лена Слепцова тутта. 1 Пефтиэх тарытэ-лэрибэ мөһ эрэдэ бастын ын эттиир, дьордохуу саланын баһа түбүкк таар баһырдылар.

Хайя ыһыах ырым өтө-тойуга суук бары-
тадай? Олохтооктор уонна маалдьыттар
күөстөрүнэн түрүүрүдү. Түбүт көчкөрт бартыс-
тыгынык ааста. Бу кэнэ 3 бөлөлөрүн курдук.

түгүүлэнэн өлсрөн ахааг даа дийлгити эмиг
анаабыг курдук күүлстээх, кэрэ олтоох-мас-
таах сиргэ өлсрөн дьон-сэргэ эмис бигэ этиш
тодо-хана сиргэ, уохтаах юммыны астына ис-
та.

Саха тасарынан конкурсулар эдэр да, элэ да кытылына. Дьон кыһаахка сахачылар тантар буюлбута истрэхсыйылыах. Конкурсу кытылылаахтара халаадыл кырбаахы арааһын көрдөрдүлэр, сирэх элэгэтин тэвэгитилэр. Тулуйа эдэр сахачылар сирэхсыйылыах олохтоох пенсиянерка Екатерина Лытова кыһаахсыйылыаһын тахсан, сыппаахх бирөөһи тутта.

Дээ, од кино күүнү-уугу турсууһуу саралана. Маана уруксу да өттүгү кыттыр-быттар, анаан-мнээн күрөхтөбү кэлбиттер халбас халсарыгытар, мас тардыһаытыгар күөн көрүстүлэр. Халсарай кингүл быраабел-латынан ыбайһыланман баһыһаыры кытта инэир-сити көрүгүтээх киристе, үгүөрү улаханы кытта кыра бойлоох холонон. Түмүккэ кыайыһылаарынан Чурипчытаары физкультуранай институт студена Алексей Кошкин буолан, мүйүнэ уонна харчынал бириэби тутта. Армияттан сага кэлбит олохтоох ыччат Александр Ефремов иөөк буолла. Мас тардыһаытыгар институт студена Коен-статтин Петров кыайһаһыларын ахтанна "Арчы" уонна Дыарыктаах булуу кииннэрин кыттыгастаах хамаандалара, Пенсиконнай управление, "Сага олох" хайыат уонна олох-тоохтор хамаандалара каныгы тардыһа уон-на эстафетага күрөхтэстилэр. Ирдэбил быһыһынан хамаанда уонкуу араас саастаах дьон киирдилэр. Каныгы тардыһа "Сага олох" хамаандата утарыһаһаһа-рыттан быаны иһылы тардан, кыайһа-һаарынан тарыста. Сүүрүүтэ Беллони бастаа-та, иөөк мнэстэн Пенсиконнай управлени-ыла үсүһүтэн "Сага олохтор" кэлдилэр.

Түнүлгэни юзрэгтнэг "Арчы" уонна Дьарьастаах буолуу ювүнэрин холбохуктаах хамаандалара бастаата, Пенсильнай управлениэ иэзэс буолла, олохтоох уһубаан үһүөкүстэниг ылла.

Ыйшаах түмүктөр сыналсаах биригестердизх лотерея буолла. Ол курдук, "Сага олох" туруорбут теленизор, Россиягабыан элентиремескэй эрбиз, Пенсильвания управление тапса суулар массивна, "Арчы" уеина Дьарыктаах буолуу киинизэ сээ, олохтоох дьаһалта убаһа, "Балтото" түмүү икстэрэ массивна, "Байылыат" марфиана кухоннай комбайн, чааһынай предпринимател Н.Н.Игнатев дредь, "Бичик" кыһа ювиз дьохуннаах биригестэр хаһаайыларын буллупар.

Ыһаахтан астыаһыг саннааһытын Чуораһытта эбэҥ сөгүбүт өсө кизгэттэ, барыһаахтан улаханык дуоһуйан, күүс-уосһуһан тарастыһыт. Барыһытын үрүг туһаһааһан!

Оксана ЖИРКОВА

ЫҢЫЛАХХА “БИЧИКТЭР” ЫАЛДЫТТЫЫЛАР

М.К.Аммосов, П.А.Слепцов - Ойуунускай төрүттээбит "Бичик" кинигэ кыһата быйыл 83 сылын туолар. 2007 сылтан СР "Бичик" национальной Кинигэ кыһата саха норуота бүтгүүн киэн туттар учуонайа, лингвиста, биһиги биир дойдулаахпыт С.А.Новгородов аатын сүкпүтэ. Быйыл Болтонов нэһилиэтигэр ыһылыбыт Түмсүү быйаарар Кинигэ кыһатын директора А.В.Егоров уонна кылаабынан редактор В.Н.Луковцев мааны ыалдьыттарынан буоллүлор.

- Бийиги самван сайыны көрсө
Болтоно нэхилэгийн үрүг тунах
ыһаар мотырыллан каллибит. Бу
нэхилэги кытта сыбэстэхтик
үлэбизбитт үнүс сыбыар барда.
2007 сыллаахха С.А.Новгородов 115
сыллаах үбүлүөйэ буолбута. Бу ба-
лаэ даатаа даатан, Сурук-бичик
күнүтүр сөп түбэһиннэрэн респу-
бликабыт Президентэ В.А.Штыров
Ыйаарлан С.А. Новгородов аата
"Вичок" кинигэ кыһатыгар нэҕэри-
лэн турар Онтон ыта чуратчыла-
ры, чуолан Болтоно нэхилэгийн
кытта, ыһаа ситимнэхэтик. Мин би-
лэрбикэн, Семен Андреевич аатын
республикага илээн тэригэ сүгэр.
Чурапчы орто оскуолата уһуна
быйыи

Нэлэлтэндээ хэлэлцэж байна да
сырылаа. Илэрээг судлаарайга
Сөмөн Агдуровийг төрөхөд алаахыг
Чураахайтгаар мемориал ашигла
хыгтар кэтэ судлаахыгтай. Оюу

Болгоно нэвчилэгийн баһылыга Н.Н.Позовы юмтары биеэргэ үлэ-
лэлһигэ сэбүлэгийн гүнэрсэн тура-
быт. Николай Николаевич эдэр эр-
эри сүрдэхэ дөтөлөөлэй, эгнээтэ-
нэстэхэ, хамсгыннэхэ, кэиринлэ-
х-тахсыылаах баһылыг дээн ас-
тына бэлэвтэһигэйт. С.А.Новгородов
аатын үлбэг сүлбэһигэр аан бастаан
кини утары тахсан, сэтгэмнээх
үлэни, үлэһитнигэ үлэлэрин би-
лиһөөрбэртэ. Онгон бэгтэх
һылаахха, мунхара нигэрһылаһыт,
хардырта юмаласуһабэйт. З.Е.Его-
ров дүрхөртдөөх нэвчилэх орто
оскуулаһын халта зэмэ сибхэстэх-
пит. Он курдук, 2007 сүлтан оскуу-
ла бастыг үүрэхэзччигэр "Ви-
чик" Күөөгө юмалатыг анал сүлпөн-
дигта аһанар. Бүгдэлэги сүлпөндээ-
хыни Лейа Слетиона ааттанна.

Бишиги С.А.Новгородов соёдох
кыыһа киини тударын хатаран,
дистанкт-фисологх үөрэхтээх буюу

бул. Билгийн Санкт-Петербург куоранка олорор. Кини саха сиргэр элбэхтик кэлэ сылдыбыт кини. Выйыл Елена Семеновна кулун турар ыһа 85 сааһын туолла. Онон билин эрдэ сурук, сана кинигэлэригити, үбүкүс көмөбүтүн ылган турабыт. Елена Семенова мөккүл өйдүүллэр-саныллар эбит дээн махталын тиздибитэ. Билгийн кини университетка арыях чаастаах, доцент.

Книгыз кылат: П.А.Ойуунускай издательство астаран, директорунан үлэиздиргиттэн күн бүтүнгө дияри туспа дыктар суох үлэизин кэлибэт. Ол, биллэн турар, үлэ-хамнаска оксуулаах. Куруук дуукаах балаһыанньатыгар азоробут. Дьин боппуруоһа хас эмэ устулган, сылларга быһаарыллыбатах уустук боппуруоһунан буолар. Онтукабыт бу көмнөргө быһаарыллар туруука кириэс-дизин этиэхтигин.

багараагт. Ол курдук, ашигт бийдэйдулаахыг, киэн тууштаахыг, СР Правительствын тус предсказатель Егор Борисов: "Россиага публикатор С.А.Новгородов аагыг сүтэр Кивигэ кыната бойгог тус, дыалонзон-уоттанан саха литературатын, олохун-дыа харын, укулалтын үйэтигигэ өссө тахсылаахтыг үлэсиктээх", - дьэбитэ. Ошон табылыннарар, аагы күһүн мааларынаа Чувалчыг үлүһүн босор.

Түмүккө Чурапчы улуусунун Болтогой келилинеги дьонул-сэргэтин самаан сайын уйгу тунах мыйахтарынан аэрдэлэбигит! Саха киһитэ олохо күүрүөх нининэ күүс ылар, сыныанар кэмэ. Олук күүстэ - уокта эбиинер. Бүтүтүгү Түмүк мыйахтан олус астыныбыт. Бар дьоммутугар үтүөнү, кэрэни бадыраах дьабдыт.

Айгалина АДАМОВА

В.ВГУЛИН

Н.М. Мохватченский
председатель КУМИ

альской холбоуука 17.06.2009 с. офсакта бичээтэниинэ *